

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць:

**Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне,
РДГУ, 2001 р. — 160 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30.03.2001 р.).

Збірник затверджений ВАКУ України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАКУ України № 1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАКУ України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет,

2001

Надзвичайно важливим у сугестопедії є принцип сугестивного взаємозв'язку на рівні резервного комплексу, який вимагає "...перебудови навчально-виховного процесу на зразок групопсихотерапевтичної практики" [2,34].

Таким чином, якщо перших два принципи більше стосуються стану і активності учня, то останній – учителя. Педагогу необхідно створювати таку атмосферу, яка б дозволяла: "...керувати сугестивними стосунками з учнем за допомогою численних можливостей неспецифічної психічної реактивності і засобів навіювання" [3,277].

Зрозуміло, що ці відповідальні завдання будуть учителю по плечу лише за умови глибокої теоретичної підготовки і відповідних практичних навичок.

У процесі сугестопедичного навчання необхідно мати на увазі, що всі три принципи слід застосовувати разом, у їх нерозривній єдності, що обов'язково "...принесе радість, і легкість засвоєння, і розкриття комплексних резервів" [2,35].

А для реалізації цього необхідними виявляються не лише дидактичні та психологічні засоби, а й артистичні, що примусить учителя-сугестолога ознайомлюватися з основами театрального мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лозанов Г. К. Не логикой единой // Литературная газета. – 1975. – № 13.
2. Лозанов Г. К. Сугестология и сугестопедия. Работен документ за международното експертно съвещание на Юнеско. – София, 1978.
3. Лозанов Г. К. Сугестология. – София: Издателство "Наука и изкуство", 1971.
Одержано редакцією 19.02.2001.

УДК: 371.044:378.

О. В. БЕЗКОРОВАЙНА

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ

В сучасний період, коли суспільство нашої держави перебуває в напруженій соціальній, економічній, екологічній та ідеологічній обстановці, доросле покоління повинно перш за все непокоїти одна з найважливіших проблем – проблема виховання підростаючого покоління в дусі миру, взаєморозуміння, гуманізму, людяності, особистісного духовного розвитку людини.

Методологічною основою теорії виховання школярів у дусі миру є ідеологія українського державотворення, орієнтована на входження нашої країни в сім'ю цивілізованих народів. Зараз сама ідея миру стає державною політикою. Тільки в мирній державі накопичуються її багатства, розвивається культура, зберігаються духовні цінності. Тільки в державі, де панує мир, спокій, злагода укріплюється економіка, благополуччя людей, з молодого покоління формуються справжні громадяни незалежної української держави. Адже саме підростаюче покоління України являє собою майбутнє і може забезпечити подальший її розвиток.

Наша держава набула без'ядерного статусу після підписання між США, Росією, Україною програми "Партнерство заради миру". Державні акції України щодо ліквідації ядерного озброєння на її території, перебування українських військових у складі "Голубих шоломів" миротворчих сил ООН, активне міжнародне співробітництво підтверджують миролюбні наміри української держави в світі. Таким чином, ідея миру стає провідним напрямком міжнародної політики України.

Враховуючи ці важливі аспекти сучасності, виховання учнівської молоді в дусі миру та взаєморозуміння набуває все більшої актуальності і потребує пошуку нових, нетрадиційних форм виховної роботи, в тематичній спрямованості якої посідають головне місце проблеми

захисту миру і злагоди, мирної екології, розвитку народної дитячої дипломатії, конфліктології, збереження миру у власному домі.

Виховання в душі миру сьогодні вже не просто загальноприйнятий міжнародний термін. Воно стало особливою галуззю педагогічної науки, "педагогікою миру", уроком взаєморозуміння і довіри між молодими громадянами різних країн, континентів.

На наш погляд, виховання в душі миру в широкому розумінні слова можна визначити як соціальне явище. Це навчання дітей, які живуть в конфліктному світі, вмінню розбиратися в цих конфліктах, шукати засоби виходу з них без використання сили, бути активними в справі підтримки миру на Землі. Це розширення уявлень учнівської молоді про мир, зміщення акцентів з визначення миру як відсутності війни на сприйняття миру всередині себе, в своїй оселі, на планеті; навчання поваги до людей, дітей, старих, хворих та інвалідів, поваги до представників іншої національності, їх мови, культури, подолання забобонів і упереджень, прагнення до встановлення повного взаєморозуміння між народами. Це також навчання молоді жити в мирі і злагоді з природою, зі своїми рідними і друзями; навчання усвідомлювати їх те, що мир - це спосіб мислення, почуття, хвилювання, конкретні вчинки, благородна та захоплююча робота, розвиток інтересу до гострих проблем сучасного суспільства, прагнення до посиленої участі в їх вирішенні.

Стратегія виховання в душі миру полягає в тому, щоб забезпечити дитині всі необхідні умови для її духовного розвитку, інтелектуально-моральної свободи вибору поведінки, формування почуття громадянськості, патріотичної і національної самосвідомості, вільної світоглядної позиції, вміння відстоювати свої переконання щодо збереження миру на Землі. Тільки інтелігентне, виховане, досвідчене, миролюбиве покоління, яке самовіддано любить свою Батьківщину і обстоює її державність, може забезпечити подальший її розвиток.

Вихованню учнів, зокрема підлітків, в душі миру ефективно сприяють клуби миру, створені в ряді експериментальних шкіл міста Рівного.

Принцип організації і роботи таких клубів найбільш адекватно відображає вікові й інтелектуальні особливості підлітків, які прагнуть до самовираження, політичної і соціальної активності, самостійності у своїй діяльності.

Шкільні клуби миру - це об'єднання секцій (миротворча, екологокраснавча, міжнаціонально-культурна, юнкорів, фотокореспондентів), що працюють за напрямками враховуючи інтереси учнів.

Серед 477 підлітків, які входили в дослідно-експериментальну групу, ми провели опитування для з'ясування їх ставлення до впроваджених нами в діяльність шкільних клубів миру різних форм виховної роботи - нових і традиційних. Дані таблиці №1 дають можливість побачити зріст орієнтації учнів переважно на активні масові форми позакласної роботи шкільних клубів миру: "Дитяча трибуна за мир", рольові ігри, ринги з питань політики, конкурси з питань миру, зустрічі за "круглим столом".

Перевагою таких форм виховної роботи є те, що у варіативних проявах своєї діяльності кожна з них може охопити більшість підлітків. Вони забезпечують повноцінне залучення всіх без винятку клубівців, в тому числі і учнів з середньою та слабкою успішністю, які спроможні показати свої здібності під час цікавого дійства.

Тоді як в конференціях, бесідах, дискусіях, захистах рефератів, конкурсах юних дипломатів, лекціях бере участь невелика кількість учнів, можуть проявити себе переважно діти з більш високим рівнем інтелектуального розвитку, і роль вчителя відводиться тут на перше місце. Такі форми виховної роботи є пасивними статичними для школярів, не налаштовують їх на активну діяльність і тому не викликають особливо інтересу.

Практичний ефект роботи клубів миру знайшов свій вираз у проведенні Уроків миру, миротворчих, благодійних, природоохоронних акцій "Стрічка миру", "Лайф Лінк", "Грін Піс", "Ліхтариків миру", "Моя Земля, Земля моїх батьків", "Річки мого дитинства", естафети "Цей мир нам заповідали берегти", операцій "Я голосую за мир", "Пошана", Гижнів миру, фестивалів "Заради миру", "У нас друзі на всій планеті", "Коли ти любиш рідний край".

Значним моментом дослідно-експериментальної роботи в 2000-01 навчальному році став дитячий фестиваль "Всі діти мають право", присвячений Міжнародному Дню Захисту Дитини, який спільно підготували і провели Управління освіти, Відділ у

**Ставлення підлітків до різних форм виховної роботи шкільних клубів миру
(нових і традиційних)**

Традиційні форми виховання	Кількість	%	Нові форми виховання	Кількість	%
- колективні читання;	93	19,5	- "Дитяча трибуна за мир";	119	24,96
- перегляд телепередач;	87	18,24	- рольові ігри;	108	22,65
- інформаційні програми;	80	16,77	- ринги з питань політики	98	21,54
- зустрічі з спеціалістами;	71	14,18	- конкурси з питань миру;	58	12,16
- захист рефератів;	58	12,16	- зустрічі за "круглим столом";	51	10,72
- бесіди про мир;	43	7,72	- конференції;	22	4,61
- вивчення миротворчих документів;	29	6,09	- конкурс юних дипломатів;	15	3,12
- лекції;	16	3,35	- дискусії;	6	1,28

технологій, кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Фестиваль проводиться з метою формування в учнів розуміння єдності, цілісності та взаємозалежності сучасного світу, їхньої орієнтації на розуміння перспектив мирного розвитку дитячого міжнародного співробітництва, полікультурного сприйняття навколишньої дійсності, збагачення знань дітей із правових питань політичного, економічного та культурного життя, закріплених у Конвенції ООН про права дитини, організації творчих дій на утвердження мирного майбутнього, життя без насилля і війн.

Фестиваль проводився у три етапи. Учні мали можливість представити свій клуб миру, показати артистичні, музичні здібності, таланти, вміння.

Вперше у фестивалі клубів миру брав участь програмодобат клуб "Еко" (керівник О.Тищенко) від Відділу у справах сім'ї та молоді Рівненського міськвиконкому.

Наступний етап фестивалю включав конкурс - захист дитячих проектів з проблем правової освіти, з норм міжнародного права, закріплених у Конвенції ООН про права дитини "Діти України за свої права". Захищаючи свої проекти, учні висловлювали дуже цікаві думки, раціональні пропозиції, проявляючи чимало фантазії, винахідливості, знання і ерудицію.

І на закінчення фестивалю пройшов конкурс на кращий Ліхтарик миру, оздоблений малюнками, фотографіями, орнаментами. Зміст Ліхтарика повинен був відобразити тему фестивалю. На сторінках Ліхтариків учасники фестивалю вказали назву, адресу клубу миру і розмістили свої побажання, звернення та мрії, а потім відбулася церемонія спуску Ліхтариків миру по річці Устя. Зміст цієї церемонії полягає у вшануванні пам'яті померлих та загиблих, який прийшов до нас з далекої Японії.

Заснували Міжнародний миротворчий проект обміну Ліхтариками миру подружжя Пеггі і Джеймс Баумгартнер з штату Вісконсін (США) - члени організації "Лікарі світу за соціальну відповідальність" і доктор Сусумо Тсубей (він 12-річним хлопчиком пережив кошмар у Хіросімі).

Фестиваль "Всі діти мають право" виявився для рівненських школярів справжнім святом миру, дружби, хорошого і веселого настрою.

Миротворча робота в клубах продовжується. Вона є живою, загальною, цікавою. Підтвердженням цього є вхід шкіл м. Рівного ("Надія", СШ №4; "Юний дипломат" СШ №8; "Мальви" СШ №11; "Пліч-о-пліч" СШ №12; "Земляки" СШ №23; "Голуб миру" гуманітарної гімназії; "Промінь"; "Спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземної мови " Центр надії) до Асоціації клубів міжнародної дружби, засновником якої є Український комітет руху "Педагогі за мир та взаєморозуміння" (м. Київ).

До миротворчої діяльності активно підключається студентська молодь. Підготовка майбутнього педагога до виховної діяльності може здійснюватися на наш погляд, в системі роботи студентських миротворчих об'єднань.

В нинішньому 2000-01 навчальному році на базі факультету іноземної філології РДГУ було створено експериментальне творче студентське об'єднання "Миротворець".

Досягненню позитивного результату діяльності об'єднання сприяло проведення соціологічних досліджень:

1. На основі анкетного опитування було складено план роботи, програму основних заходів на рік, виявлено інтерес студентів до цієї чи іншої теми.
2. Анкети допомогли підготувати окремі засідання об'єднання.
3. Різні методи соціологічних досліджень (анкети, бесіди, усні опитування і т.п.) дали можливість реально оцінити ефективність роботи об'єднань.

У варіативних формах своєї діяльності об'єднання може охоплювати більшість студентів. Учасники експериментального творчого студентського об'єднання "Миротворець" розробили статут об'єднання, в якому визначили мету, завдання, форми роботи, організаційну структуру, права і обов'язки його членів.

Як показала практика, найбільш доцільно коли керівним органом об'єднання є загальні збори його членів, які вибирають Раду клубу, його голову або президента, віце-президента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкорвайна О. В. Педагогіка миру: проблеми, завдання, перспективи // Педагогіка толерантності. – 1999 – № 3/4. – С. 146-154.
2. Коржова О. В. Виховання підлітків на ідеях миру (форми роботи): методичний посібник на допомогу вчителям з виховання підлітків на ідеях миру. – Рівне: Beta Pi принт, 1997. – 58 с.
3. Коржова О. В. У дусі миру і гуманізму // Рідна школа. – 1995, № 7/8. – С. 3; 13.
4. Коржова О. В. На ідеях миру і взаєморозуміння // Рідна школа. – 1996. – № 10. – С. 72-73.
5. Миротворчество как основа мироотношения: методика и практика миротворческой работы с детьми разных возрастных групп / Составила Ю. В. Кипко и др. – Луганськ, 1993. – 154 с.

Одержано редакцією 25.01.2001.

УДК: 378 : 371. 014

М. С. ЯНЦУР, А. І. ВОЙТКО

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

В умовах створення ринкової економіки в Україні дуже актуальною стає проблема підготовки учнівської молоді до свідомого, активного професійного самовизначення. Якщо раніше воно здійснювалось під пресом ідеалізованої професійної інформації й агітації, то зараз треба створити умови для вільного визначення молоддю роду заняття з урахуванням ситуації на ринку праці та об'єктивної самооцінки власних здібностей. Тому основою професійного самовизначення й самопізнання є об'єктивна самооцінка індивідуальних особливостей, співставлення своїх професійно важливих якостей, можливостей з вимогами професій та кон'юктурою ринку праці. Вирішенню цієї проблеми зобов'язані сприяти всі державні структури, як це передбачено прийнятою в нашій країні Концепцією державної системи професійної орієнтації населення [4]. Ця система реалізується послідовно і цілеспрямовано починаючи з дитячого садка і початкової школи та складається з ряду взаємопов'язаних компонентів, об'єднаних спільністю мети і єдністю управління. Одним із компонентів цієї системи є професійна активізація, яка передбачає включення школярів в активну "пробу сил", в процесі якої вони набувають реальний досвід початкової праці в різних видах професійної

ЗМІСТ

<i>Бех І. Д., Павелків Р. В.</i> Пріоритети виховання сучасної вузівської молоді	3
<i>Воробйова Л. М.</i> Проблеми мовної освіти школярів у науковій спадщині К.Д.Ушинського	7
<i>Карпенчук С. Г.</i> А.С.Макаренко і соціометричне дослідження	9
<i>Наливайко І. П.</i> Організація виховної роботи учнів засобами мистецтва у Павлівській середній школі	13
<i>Антонець Н. Б.</i> Спиридон Черкасенко: умови здобуття педагогічної освіти і становлення світогляду	17
<i>Бричок С. Б.</i> Становлення та розвиток церковнопарафіяльних шкіл на Волині	23
<i>Філоненко Р. С.</i> Товариство “Просвіта” у боротьбі за збереження та розвиток українського шкільництва на Волині в період польської влади	26
<i>Сойчук Р. Л.</i> Оновлення змісту освіти у Великій Британії в 90-х роках ХХ століття	28
<i>Петренко В. В.</i> Сутність патріотизму як моральної якості особистості, його зміст і внутрішня структура	30
<i>Пальчевський С. С.</i> Віра як педагогічна категорія	32
<i>Сілкова Е. О.</i> До питання про істотні ознаки особистісно-орієнтованого навчання	35
<i>Воробйова І. А.</i> Соціокультурна компетенція як система знань, вмінь і навичок учнів	39
<i>Дупак Н. В.</i> Проблеми виховання культури праці учнівської молоді у Німеччині	43
<i>Ставицька О. Г.</i> Паралінгвістичні засоби у структурі мовленнєвого впливу: визначення понять	45
<i>Петрова М.</i> Сугестопедичні принципи навчання	48
<i>Безкоровайна О. В.</i> Теоретико-практичні основи миротворчої діяльності учнівської та студентської молоді	50
<i>Янциур М. С., Войтко А. І.</i> Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до реалізації професійної активізації учнівської молоді	53
<i>Литвиненко С. А.</i> Соціалізація та виховання як педагогічні категорії	61
<i>Кириленко С. В.</i> Технології валеологічної освіти та виховання	64
<i>Ігнатенко Г. В.</i> Значення самостійної практичної роботи в процесі трудового навчання для розвитку та виховання школярів	69
<i>Галатюк Ю. М.</i> Психолого-педагогічні особливості процесу розв’язування творчої навчальної задачі	72
<i>Свириденко С. О.</i> Робота класного керівника з формування здорового способу життя школярів	76
<i>Кирильчук Ю. В.</i> Вправи на заняттях з автосправи як засіб індивідуалізації процесу навчання студентів	82
<i>Роценюк А. М.</i> Проблеми адаптації студентів першокурсників у вищому навчальному закладі	85
<i>Сидоренко В. В., Щетина Н. П.</i> Робочий зошит як засіб оптимізації навчально-пізнавальної діяльності школярів на уроках креслення	89
<i>Пилипенко О. І.</i> Превентивна освіта в контексті соціалізації студентів	96
<i>Оржеховська В. М.</i> Проблема формування здорового способу життя в системі підготовки студентів	99
<i>Терешко Т. В.</i> Особливості становлення і розвитку жіночої освіти на Волині в кінці ХІХ –	10

поч. XX ст. в умовах імперської політики царату	3
Буцяк В. І. Педагогічна культура в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музики	10 8
Лесняк Н. В. Спрямування мовленнєвої роботи на заняттях з образотворчого мистецтва	11 3
Тюска В. Б. Творчість – як діяльнісний спосіб життя особистості	11 6
Яковенко Л. П. Виконавський аспект підготовки вчителів музики	11 9
Черній А. Л. Творчий потенціал учителя як один із пріоритетних напрямів національної освіти	12 3
Харламенко В. Б. Стан і проблеми професійної орієнтації учнів у роботі вчителя трудового навчання	12 6
Сингаївський Д. В. Використання відомих конструкцій “вічних” двигунів в процесі вивчення основ наук і трудової підготовки школярів	13 0
Смалько М. Ф. Індивідуально-особистісний аспект у розвитку музичної обдарованості: традиції та сучасність	13 5
Димченко С. С. Специфічні прийоми вивчення музичних творів напам’ять	13 9
Сяська В. Н. Метод інтеграційно-спеціалізованого навчання зі зворотним зв’язком з курсу “інженерна графіка” – основа творчої моделі освіти для XXI століття	14 3
Яцейко В.А., Сех І.С. Інтерактивна модель навчання, як один із дидактичних пошуків в процесі гуманізації освіти	14 8
Відомості про авторів	15 5

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Бричок Б. П.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

КОМП'ЮТЕРНА ВЕРСТКА БОНДАРЯ А. М.

Здано до набору 20.01.2001 р. Підписано до друку 30.03.2001 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 19,55. Обл. вид. арк. 19,92. Замовлення № 127 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15. — Рівне, РДГУ, 2001р. — 160 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20